

REDACCIÓ
Ripoll, 22, 2.
(mirrored bleed-through text)

LA GRAMALLA.

SEMMANARI CATALA.

ADMINISTRACIÓ
Ripoll, 22, 2.
(mirrored bleed-through text)

Dos cuartos lo nombre.

LITERATURA, CIENCIAS Y ARTS.

Sortirà tots los dissaptes.

SUMARI.
Observacions sobre la moderna restauració literaria de Catalunya; per J. S.—*La centralissació II*; per Albert de Palomer. —*Sta. Coloma dels Salzors*, per F. Manel Pau.—*Cartas á una pagesa*, per un noy de S. Pot.—*La creu de pedra*, per Joan Planas.—*Faulas: La vinya*; traduhida del Alemany, *Lo sol y l' hivern*; per J. R. y V.—*Revista artística*; per Manel J. Marti.—*Al temps vell*, per Francesch Matheu.—*Curiositats*.—A. R.; per R. V.—*Celosta*; per A. Guimerá.—*Novas*.—*Corrandas*; per Mari Maria C.—*Endevinalla*.—*Xarada*.—*Solució*.—*Correspondencia*.

Observacions sobre la moderna restauració literaria de Catalunya.

(acabament.)
Després de la tempestat ve la bonansa; com mes braua ha rugit, mes resplandeix après ab sos vius colors en l' horisont lo arch de S. Marti; jorns millors lluhiren per la hermosa nineta, quelcuns cors nobles, inflamats per lo alé del geni y per lo sant amor á la llur terra, la aculliren, li donaren alberch, y la pobre comensá á respirar, y á oviar, encara per espessa boyra que anava dissipantse, enmantellat lo esplendent sol de sa restauració.

Tot es comensar; ja lo primer pas estava donat; sols mancava que altres cors nobles respongueran al valent *desperio ferro*, dels primers, acullintse sota 'ls plechs de la santa bandera. Y eixos cors nobles no hi mancaren en la clásica terra del patriotisme, y la rojor torná á pintar las galdas de la nina, pàlida ab la darrera palidesa de la mort y la boyra que tapava lo hermós sol, s' aná fonent un xich mes, y lo jorn de la restauració literaria ana fentse mes y mes apropet.

Mes tota santa empresa te sos enemics; com á tant santa que era no n' hi havian de mancar á n' ella; los tingue, y vergonya! molts d' ells foren dels mateixos fills de Catalunya, los que la noble parla ab la llet de las llurs mares reberen, los mateixos que mes interessats havian d' estar en deslliurarla dels vents fellons que la combatian. La calumnia sa enmatsinada baba vomitá també contra 'ls defensors d' eixa crehuada, y ja que no podia atacarlos per devant, que massa santa era la empresa que defenian, los atacá per darrera á tall de traydors y curá de desacreditarlos.

Un dels arguments mes usats en contra d' eils, es aqueix de que 'ns ocupem, ó sia, de que volian resusitar lo parlar de la velluria, que era aixó no mes que una fal-lera que agafat havian; que si en bon hora volian escriurer en catalá, que escriguessen com se parla avuy dia, es á dir ab aqueixa parla híbrida que s' usa á ciutat, y que sens tindre la dolcesa de lo castellá li manca la energia y tot lo molt que te de bo lo catalá.

Per lo dit avans, se veu lo estat en que á la llengua catalana la inflencia de Castilla havia posada. Si la empresa de restauració havia d' esser complerta, calia no escriurer no com á ciutat se parla, puig per ferho aixís, be valia mes deixarla estar; y ja que no 's conresava, no acabarla al menys de fer malbe.

Pera lograrla eixa restauració, calia desfer tot lo camí fet, comensar per foragitar totes las paraulas, que essent castellanab havian pres carta de naturalesa entre nosaltres, si be quelcunas disfresadas ab lo tra-jo de la terra, y mudarlas per las purament catalanas, y com aquellas eran moltes, y com aqueixas moltes

d' ellas no s' usayan á ciutat, y ni tant solsament hi eran conegudas, vetaqui que 'ls escrits en quins lo catalá s' usaba ab un xich de pureza, en quins no s' hi veyá aquella barreija de catalá y castellá, fossen criticats per tots aquells que no coneixian aquellas paraulas y que las tenian per cosa de l' altre món, ó que fills malagrahits de llur pátria, veyan ab mal d' ulls aquell despertament literari, que nosaltres, com á catalans, que estem avesats á parlar sense fer embuts, creyem la primera etapa d' un altre despertament, puig com diu un distingit escriptor, En Joseph Leopoldo Feu, sota 'ls plechs de la bandera poética s' hi amagan per 'l comu los intereses mes capdalls de la pátria.

Diuen ells, portan fins á un extrem un xich ridicol, la teoria com qui diu dels fets consumats, que 's mester penderla en lo esser y estat en que 's troba; que 'l mal no te cura puig, tenim, diuen, tan ficat á la massa de las sanchs aqueix parlar, que es imposible traurer l'en. Nosaltres los hi preguntárem, perqué eridan contra la introducció en lo castellá de tans y tans galicismes de que está avuy farsit, y perqué 'l apel-lan castís y llohan molt á aquell escriptor, qual castellá conserva aquella idiosincrasia, que caracteriza lo istil del bons escriptors de la edad d' or. Si ho acceptan per 'ls uns, ho han d' acceptar per 'ls altres; y no 'ns diguin que ells no volen pas tornar y que criticarian á qui hi torne, al castellá de N' Anó X, lo de las Partidas. Tampoch volem tornar nosaltres al de la crónica d' en Jaume ni d' en Muntaner, mes y mes quant son ben diferentes las vicissituts sofrertas per la una y per l' altre llengua y lo que fora per ells ridicol no han de considerarho aixís en nosaltres; creyem, seguint á un dels moderns campeon de la nova escola, per cert dels que mes ha estat tractat de ranci, que lo moder catalá literari deu esser un compost de lo menys antigat entre lo antich y de lo mes castís que s' es conservat.

Convenim de bon grat en la dificultat que hi ha de reformar lo llenguatge comú, sobre tot mentres dure eixa estremada influencia castellana, mentres sia lo catalá lingut com indigne de figurar en las conversas dels salons aristocratichs, ó que per tals pretenen pasar, y com un pagés lo qui com s' ha de parlar lo vol parlar. Mes eixa dificultat insuperable pera molts, no 'ns ho sembla tant á nosaltres; tal volta la passió 'ns enganya. Molt y molt profitosos resultats ha donat y va donant ja eixa crehuada que te lloch en tots los terrenos; en la premsa, en lo teatre, etc. Lo poble que ans sols llegia en castellá, que anava al teatre y no mes menjavas que comedias y dramas en castellá, comensa ja acostumarse é sentir en lo teatre y á llegir en las papers sa llengua nadiua; sobre tot en lo teatre es hont poden tindre millor resultat eixos esforços per purificarla, puig es allí ahont acut lo poble, que en sa major part, per circumstancias inevitables, ni llegeix ni pot llegir molts llibres catalans. Fa 20 anys ó pot ser menys que d' un paper ó d' un drama en catalá ningú savia avenirsen. Avuy ja es altre cosa; y aixó, si Deu vol, anirá creixent, creixent, y Deu sap si ja que no nosaltres los nostres fills al menys, podrán saludar eix brillant jorn de la restauració complerta de la nostra rica llengua y de sa elevació á la categoría que li correspon, jorn que si alguns creuen un somni solsament d' imaginacions

escalfadas, filli sol d' una cega idolatria á la patria; nosaltres al contrari lo considerem com una realitat mes tart ó mes abiat.
Qui ten la lengo; ten la clau.
Que tou cadeno dou delieuro
diu en Mistral; après aqueixa restauració literaria, ne pot vindre una altre que mudi del tot lo aspecte de la nostra terra. Los moderns trobadors sent reviscolar las gestas del nostres avis; li han obert al poble un ample camp d' ensenyament de lo passat, d' hont poguer trauren exemples y llisons per l' esdevenir. Molts ni havia avans que ni de nom tan solsament coneixian los consellers y lo Concell de Cent; y totas aquellas institucions sens rival que feren de Catalunya una potencia del primer ordre. Ja avuy no es aixís gracias á Deu. No 's cregui per ço que siam dels que no mes crehuen ho lo passat. *In medio consistit virtus.* Sempre hi ha hagunt ho y dolent; lo 'ho vell y lo 'ho nou poden fer un conjunt mol bo.

En va es que, com dihem mes amunt, s' esgrimescan tota mena d' armas contra eixos nobles crehuats; en va que 's valguin de tota mena de recursos. La hora arribará.
Mes ja es hora d' eixir de lo ferreno en que sens voler nos havem ficat, empenyats per la forsa de las ideas. Acabarem eixas pobres ratllas, encorajant á tots los moderns escriptors á seguir la via empresa, sens fer cas de las críticas que com la de que 'ns hem ocupat se 'ls hi dirigeixin, segurs de que es santa la empresa, y de que ella arribará á bon terme malgrats los esforços dels quins; fills ingrats de llur pátria, no la veuen ab bons ulls.

LA CENTRALISSACIÓ.
II.

No estant del tot content l' home ab sa llibertat, busca reyalissar l' institut de sociabilitat que li demana sa naturalesa; uneix eixas duas qualitats y de la mena de sa unió resulta sa benhauransa ó sa desdicha. Si en lloch d' anivellarse convenientment, la llibertat absorveix á la sociabilitat, l' individu resta sense forsas y sens medis, com en son estat primitiu; si la sociabilitat absorveix á la llibertat la vida social acaba, l' edificí social s' ensorra, perque no té fonaments fermes com los que hauria de tenir. L' equilibri d' aqueixas duas qualitats es la vida dels poples.

Per aixó l' home s' constituieix en familia, y sobrantli llibertat y faltantli sociabilitat ne deposa un xich d' aquella y 's forma lo munissipi; encar no n' té prou y 'n vé la provinssia; encar li manca alguna cosa y apareix la nassió, la nassió que li busca relacions ab tots los demés homes.

Si 's considera al home socialment, té nessesitat de la Nassió, pro no li trayeu pas ni la provinssia, ni l' munissipi, ni la familia, perqué l' home s' té de considerar també individualment, y la familia, l' munissipi y la provinssia son los grahons que 'l conduheixen á la nassionalitat. Trayeu li aixó y s' veurá perdit, perqué l' individualitat se confon devant de la nassionalitat.
L' individu cara á cara del govern central queda aniquilat; los drets individuals desapareixen, com de-

sapareixen las gotas d' aygua en la mar; per aqueixa rahó si un ciutadà obra en contra d' un encarregat del poder centralissador, desseguida n' es castigat: pro si per cas l' encarregat obra en contra del ciutadà ¡ay que costa de venir lo castich! Lo major crim queda impune, perquè l' individu no té veu, y si n' té s' pert avans d' arribar al centre de justícia, com se pert la fumarada ávans de esser gayre en dalt.

Nosaltres som los primers de creurer que las lleys deuen donarse segons lo caràcter de cada poble, y com que 'l poble muda, com que 'l poble progressa, també creyem que las lleys qu' ahir eran un somni, un disbarat, avuy poden ser una realitat, una necessitat, y demá un recort, un fet historich. Prò aixó no vol dir pas que si 'l poble pren una mala direcció en lo seu camí, si agafa una costum dolenta, se 'l ajude ab una legislació germana d' aquella costum; aixó nó, y l' remey está en da má del govern.

Quant un individu, trencant los límits de sa llibertat, se fica atrevint dins los drets d' un altre, l' Estat té l' deber sagrat d' endressar lo capital seu d'loch corresponent, veillant peraque aquella guspira no ensengue als demés tronchs que apuntalan la sossietat; y no 's converteix en vissi general lo qu' era un cas particular; no n' sigue un mal social lo que era un mal individual.

Y com se n' endonará d' aixó l' govern central, si fins á ell no arriyan mes que 'ls planys generals? Qu' 's cuidarà dels individuals?

Veusaquí perquè son nessesaris los munissipis y convenen las provinsias.

Lo poder centralissador no pot saber las costums y la fesomia de cada provinsia; á voltas barrejadas per l' espasa y la sanch y allunyadas pels desitjs y la naturalesa; aqueix es l' imposible practich que vol la centralissació. Vol que 'l govern central arrive fins á las cosas mes petites, mes insignificants, á las cosas que ben sovint son tot al revés de lo que s' veuhen de lluny.

Si á enhorabona las provinsias tinguesen l' autonomia, la voluntat propia que 'ls hi correspon; si l' Estat, frebosench de poder no xuclés la sanch de aqueixos membres, y 'ls hi dongués las forsas que nessesitan y que 'ls hi toca pels coneixements del loch y per sos llurs sacrificis; prou allavors l' home podria desenrotllar millor sociabilitat y podria estar mes segur de sa individualitat.

Alguns diuen qu' es perjudicial á la nassió l' esperit de provinsia que tenim nosaltres. ¡Ah! prou rahons trobariam pera desfer aqueix absurdo, pro ho deixarem correr, porque alguns fets servirán de resposta; massas ne tenim pera dirlos tots. Que pregunten al Bruch, á Girona, á Tarragona y á cada pedra delas montanyas catalanas, á veurer perquè lluytaren los d' aquesta terra contra 'ls fransesos; que pregunten als minyons de Catalunya á veurer quin era l' esperit que 'ls emmenaba á Tetuan; que pregunten á n' als nostres voluntaris á veurer quin sentiment y quina ideya 'ls ha acompanyat hasta l' América; y tothom veurá qu' es l' esperit nassional. Per lo tant al demanar per las provinsias una administració descentralissadora, sols demanem una administració que s' avingue ab son caràcter, una administració vellada per centinellas que la coneuen y qu' estiguen sempre á prop seu per lo que convingue.

De bon segur que mentres hi hage centralissació, tindrem qu' al mateix temps qu' en la població central se moriran de riurer, y 's donaran convits y sé n' aniran á cassa; en las provinsias se moriran de fam y haurán de demanar caritat; que la població central será 'l circo ahont aniran á batrese tots los parlits, perquè saben que guanyant en aqueix punt ho tenen tot guanyat; que 'ls interessos de la població central eclipsaran sempre als interessos no menys sagrats de las provinsias; que al primer cop de revolussió que caurá demunt lo poder central se desfará lo organisme social y no servirá per res, perquè en cada bussi que restará no hi haurá un esperit que l' anime, que li dongue vida propia, com la tendrian ab la dessentralissació.

Si aixís se porta l' Estat ab las provinsias; si 's pagan los seus sacrificis ab nous sacrificis é insultants reganys ¡com volen qu' exasperadas no 's formen un ideyal y qu' ab deliri no fassen los medis pera portarlo á cap?

Que se 'ls hi dongue espay ample pera poder obrar ab llibertat, que se 'ls hi dongue una ánima pera poder tenir moviment de inissiativa, que se 'ls hi dongue ocasió per tenir responsabilitat, y llavors ellas treballarán ab gust com sempre que 's treballa per inspiració propia. Allavors, si s' oposan als capritjos del poder central, ab ell s' uniran pera sostenir la llibertat.

Albert de Palomeras.

SANTA COLOMA DELS SALZERS.

Santa Coloma s' aixeca—prop las marges del Besós; Si lo riu n' hi dona salzers—cants n' hi dona 'l rossinyol. Passo 'l riu de malnada,—la mar taja eucari lo sol. No vull pas entrar al poble—¡ant mal! n' es desert lo. Com n' espero lo tronch d' auba—en un salzer fai mon nom. Com lo riu rabassi 'ls arbres—va á la mar mon nom y tot. Ja lo sol del mar s' aixeca,—ja lo cel n' es vermelló. A missa van las donselles—de seti negre 'l jipó. La mantellina n' es blanca,—fandilla de colo foch.

Santa Coloma dels salzers—glop d' escuma del Besós: Son las fillas massa bellas,—á ciutat no tornó jo. Si lo sol se n' va á la posta—lo cel se n' cubreix de foch: Si 'l malí se anaba á missa—á balla s' va post lo sol. Tota l' era está guarnida—la tenora allensa sós.

Garridas son las ninetas—ben galans son los minyons. Ab una donella ballo—que n' du cabellera d' or. Una cirera en los llabis—y en cada galla una fló. Si 'l hi he dit que l' estimaba—ab un sospir m' ha respost. La viola qu' al pit porta—me l' ha dada per recort. Quand la nit n' es ben entrada—lost de l' era fuij tothom. —Donselleta, donselleta,—á n' aquí forasté soch.

La violaeta que m' has dada—se n' muslia ab ayres nous. Pel bon Deu donans estiatge—no 'ns oblidí lo teu cor. —No molt lluny la ciutat s' alsa—feuhi via qu' es dejorn. —Poble avall que 'l Besós passa,—en la ma sós portó un tronch.

La viola que m' has dada—se n' es moria ab ayres nous. Santa Coloma dels salzers,—glop d' escuma del Besós; Per las fillas mon cor plora—¡fins á may mes si Deu vol!

F. Manel Pau.

CARTAS A UNA PAGESA

(Introducció)

María: ¡m' demanas l' espliqui quelcuns dels fenomens que tan sovint succeixen en la *Naturalesa*, ab grant admiració de tots nosaltres? Vaig á complaurer ta curiositat, del modo mes clar y breu, que pugua; mes, ja que aquesta carta es la primera que rebrás de mi, vull emplearla en ferte quelcunas reflexions nascudas del estudi de las ciencias.

La *Naturalesa* es un tot armoniós, 'ls elements de la que han sigut estretament lligats, per un poder suprem, dotat de previsió.

Sens lo foch, res estaria animat; 'ls fluids no circularian, la terra s' presentaria erma y no ecistiria cap ser vivent: sens l' aire, li hi faltaria al foch aliment, y no 's renovaria la vida dels homens, ni tampoch la de las plantas. ¡Y, qué seria de la terra, sens 'ls rius que la fertilisessen? ¡Oh! que prodigiosa armonia, s' observa entre la terra y l' aigua que la fecundisa; entre l' aire que la rodeija y 'l foch que la anima, entre 'l raig d' aigua, l' herba y l' home! S' veu clarament que una sublime inteligencia, ha previst todas las relaciones d' aquets diferents sers, y que la vida es l' objecte de la creació. ¡Quina admiració no 'ns causa, veurer á la *Naturalesa*, ab los seus magichs fenomens juntar sempre la bellesa ab l' utilitat! L' allum nos anuncia qu' estava previst lo perquè de la vista; y 'l mateix acreditan 'ls grandiosos cuadros, que 's presentan als ulls de l' home. ¡Qu' admirable dependencia, entre aquets inmensos globos de foch, que voltan per l' espay y 'ls ulls d' una criatura, er-

rant á molts millions de lleugas d' aquells, ab un átono de pols! L' aire que 's converteix en blat, en la planta cereal, proba que l' hom deu alimentarse d' ells; també vevem aquest mateix ayre servir de vehicul al sol y trasmeter 'l accent d' un hom á altre; la flor que no sols hermozeixa 'ls camps, y serveix per engalanar las pastoras, sino que ademés l' abella laboriosa trau d' ella un such delitós, que presenta l' hom ab dauradas copas. L' arbre que 'ns ofereix la sehua sombra, 'l nuvol que vola per l' ayre pera regar las plantas, la rosada que purifica l' atmósfera y 'ls remats que pasturan en lo prat y tots 'ls demes actes y obras qu' hi ha en la *naturalesa* tenen per objecte l' utilitat de l' home.

Un noy de Sant Pol.

LA CREU DE PEDRA.

Sobre una roca negra, en mitg del bosch sentada Hont naix d' entre la molsa la bosquetana flor, N' hi ha una creu de pedra: jo may la he contemplada Que no batesen fortas las alas de mon cor.

Aquella creu sensilla, ne dú severa marca D' un temps que 'ls nosires avis, no l' han pas ovirat; L' home que de la vida tan curt espay n' barca Quant eixa creu ne mira... ne sen la eternitat!

Deu sab quantas senturias, nasqueren y moriren Enlluernant sas llunas eig simbol celestial! Deu sap quantas vegadas los llamps pe 'l cel brunsioren Deixant e las tempestas inmoible eixa senyal!

Y pasaran com somni los jorns de nostra vida, Que curta y mol lleugera nos l' ha donada Deu; En altres jorns que 'ls nostres, lo sol fara sa eixida... ¡y sobre aquesta roca ne quedarà la creu!

Senyal que repren muda, l' anhel y la inconstancia Ab que lo cor del home mutable sort ne vol; Senyal que mostrará als homens, lo breu de la distancia Que guardan en la vida la tomba y lo bresol.

Oh creu!... quantas vegadas ensent que 'l foch s' apaga D' un sol qu' ab llum vermella tenyeix lo blau del cel, Quant dintre la roureda l' aucell piulant s' amaga Y l' ombra del capvespre va desplegant son vel.

Sentin la veu com ronca pe 'l fons de la debesa Los tems que tu m' recordas me plau lo meditar. La vista á tu clavada, m' apar que al front me pesa La immensitat dels segles que tu n' has vist pasar.

Ciutats se n' fabricaren, ciutats se n' destruiuren, Ruinas devingueren enmarletats castells, Nous parlaments y usatjes als vells ne succehiren Y 'ls fills dels homes jovers, vingueren á ser vells.

Mentres tu, creu inmoible, com ferma centinella Del bosch hontets' ne guaytas los temps que van passant, Per l' hom de las montanyas, n' apars la fixa estrella Que mar en dins retorna lo cort del navegant.

L' ale del tems debades ta tosca pedra n' toca; Ta rústica fermesa l' enuig del vent confon: Pareig que n' ets plantada damunt d' aqueixa roca Per escarnir serena los cambis d' aquest mon.

Oh creu! beneitas sian las mans que 'l fabricaren, Com al mirarte, troba consol mon cor llasat! ¡Benhaja la fé sancta dels homens que passaren, Que tan consoladora memoria n' han deixat.

Las flors del camp t' enviin sa perfumada essencia, Los dons de primavera per tu n' sian vinguts; Lo qui á sa patria torna despres de llarga ausencia Tan prest de lluny t' oviri te dongui mil saluts.

La veu de la montanya que fresca pluja n' porta Se preste s' alienada bessantse ab suau ruim, La llum de la tronada per mes qu' esclati foria Sensera t' dexi sempre d' aquesta roca al sim.

Sovint las aus ne deixin la sombra del fullaige Y com pera besarte parin en tu son vol, Y en nits sempre serenas resoni en ton paratge La dolsa melodia del cant del rosinyol.

Y vulla Deu si 'ls segles d' ahir te veneraren Te n' aymin mes encara los segles que vindrán,

**Y viva l'esperansa, que 'ls vells en tu posaren,
Com sa primera oferta, te 'n do son bes l'infant.**

Joan Planas.

FAULAS.

LA VINYA.

Ja a la hora de la mort, un pare erida a sos tres fills en torn de son llit, y aixis los hi parla:

Fills meus: res mes finch per deixarvos, sino aqueixa miserable cabana, y la vinya. Mes en la vinya y ha un tresor amagat. Caveu, donchs, sens reposar y aixis lo trobareu.

Mori 'l pare: los fills cavaren la vinya ab assiduitat, mes no travaren res, ni or ni argent. Pero com que la vinya havia sigut tant treballada, doná a las horas tal abundancia de raims que 'ls deya espasmats.

Llavoras per primera volta 's recordaren de lo que son pare havia volgut significar, al dirlos hi lo del tresor, y escrigueren en grossos caracters en la entrada de la vinya:

«La bona mina d'or es la asiduitat pera aquell que sab practicarla.» — (Traduïdas del Alemany.)

LO SOL Y L' HIVERN.

Caminant per un llit d'herba, desentene cinto de plata, vers la mar feyan llur via d'un riuhet las claras aigüas.

Vinghe rigorós l'hivern y tallant ab sa guadanya l'obra de la primavera del riuhet glasá las aigüas.

Al veure tantas crudesas, lo sol, d'amich fentae gala, li digué:—Riu, no t'espantis; jo desglassaré las aigüas.

Sa promesa cumplí el sol ab lo toch de sa mirada, y prest fongué el doble glas, que parava 'l curs de l'aigua.

Content lo riu de l'ajuda, al sol volgué dar las gracias murmurantne, rech a vall vers la mar sas claras aigüas.

Mes lo sol seguí escalfantlo, sens fer cas d'aytals paraulas, y ab la calor de sos raigs del riu aná xuclant l, aygua.

Quants amichs embolicats de l'amistat ab la capa, segueixen del sol lo exemple robantne el riu las aigüas!

J. R. y V.

REVISTA ARTÍSTICA.

L' EXPOSICIÓN DE BELLAS ARTS.

Secció d' Arquitectura.

Segons 's va dir en lo darrer nombre, avuy ne parlem de la part d'arquitectura que tanca la Exposició del carrer de Cortis.

En molt nombre son los treballs d'esta forma de representació artística que s'hi vehuen (comparat ab la derrerencia exposició) si bé son pochis los autors. Lo merit de quistun d'ells, es gran; en altres s'hi veu treball de composició, estudi de moments, antichs; en molts lo ver llas de la ciencia ab l'art, y l'aplicació dels avencos en la part d'Obra; mes s'hi troba a faltar certament en quiscun l'inspiració, esta flama que 'n sa pensa anihua l'artista, per da forma a sos somnis ideals.

En primer terme 's rehuen las obras del senyor Félix d'Azua y en primer terme d'estas, lo projecte d'un Teatre. Bona es la composició del repartiment, si bé en certs llochs s'hi veu poca seguretá en la combinació d'escalas y la mes pobresa en quiscuna d'estas. Estil jofiu, si bé poch determinant en la fachada; pero 'n hont s'hi deslloga de la costum, ha estat en acussá per alt lo cos escenari que 'n ha fet d'una manera perfeta, donant molta grandessa al edifici. L'altre projecte del mateix val menys; lo repartiment es embrollat, y no hi ha l'armonia dels dintres ab la fachada, com es deguda. Lo cos central es migrat per esser de pedra.

Notable es la composició del senyor Robert de la remunta de la fachada del Palau de la ciutat; mes, hi ha tan sols composició, perquè no 'ns ha donat en temps, quan menys, un croquis d'un nou repartiment de dintres? Ell lo trasmuda, lo quin hi ha, es dolent, y malt 'ns hauria agradat que ho hagués fet. Las reixas de ferro que hi ha a peu pla son notables pe'l gust y sahó gótica que tenen.

Altres projectes hi te lo senyor Robert, mes per lo que ha donat lo seu geni, son las flors que menys olor tenen.

Lo mateix dihem del senyor Granell; molts mes esperavan, al saber que volia fer un projecte de remunta ab idea práctica de la fachada del Teatre del Liceo; poch gust artistic s'hi veu en son projecte, tota sensibilitat de gust, las portarlas semblan d'una casa d'us comu y en canque en quiscun detall 's coneix la ma mestre que l'ha creada, tot 'n sembla menys nostre gran Teatre. Altres projectes hi te de nous, no pas molt notables.

Lo senyor Planella hi ha portat un projecte d'un mohiment de las Glorias Patrias del segle. Grandiosa es l'ideya la forma no 'n estant en el projecte hi havem estat molt al davant per sabé entendre lo que hi trobaven a falta; hi falta alguna cosa ó hi sobre; no sabem si genit ó estudi; mos agrada y mos géla. Molt 'ns ha agradat la tomba del prateix senyor Planella a «En Domingo Dulce» per la severitat y sencilles; no tant y es homica la de «Mendez Nuñez».

La ideya a que ha donat forma 'l senyor Brossa es magnífica y 'ns hauriam guadit de trobarni de Consemblantes; l'ha dessarrollada ab sencilles armonia lo serip, sensa sense esse sech. Hi falta certament estudi en lo repartiment y en la fachada, pot ser 'se feu ab molta pressa... pero ab tot 'ns gaudiriam de tenir a Barcelona a miya d'etna de casas de Asilo com las del senyor Brossa.

S'hi vehuen tambe una bonica tomba del senyor Espluga y alguns treballs del senyor Folch, Pedrol, Deu. A lo darrer li aconsellem com amichs que no 'hi portii mes lo que hi ha portat.

Havem deixat per l'ullim al senyor Guastavino, com se diu a dretas. No 's pensi per esserlo pitjor, no, es per un motiu mes elevat.

Respecte a los projectes que ha presentat dit senyor, no 'n direm res; la fachada del palau a las Arts, Industria y Agricultura es, mes que un projecte arquitectonich, un treball pictorich; pot esser bo y bell, no hu neguem, mes un treball arquitectonich creació ó invenció, deu tenir duas parts, la de dintre y la forána; y las duas de huen estar en armonia; la de dintre no hi 'es y cuxis no 'n podem dir res perquè no savem pas si las duas estan com de huen per donar la artística belleza. Los altres quadros del mateix son d'obras conegudas y estimadas, acabadas ó en construcció.

Lo motiu per haver deixat pe'l darrer al senyor Guastavino, es perquè ep ell 's troba mes que 'n cap d'altres, una desnaturalisació del dibuix geometric en las obras arquitectónicas.

En los treballs pictorichs y d'escultor, la materialet del treball artistic pertany de dret a qui 'l miri; mes 'n arquitectura, no. Lo que pertany a qui 'l miri es l'obra ja feta y acabada; mes en plan sols pertany a qui 'n entenga la comoda naturalesa de son dibuix propi lo dona, y aixó defer que en plan donqui lo que en obre dona; no 's mes que passar lo llinde que a cada forma de representació artística ha senyalat la ciencia estética, prevalent-e de los medis d'una altre forma de representació; tal succheix en l'encarnació d'estatuas, mes s'ovira los colors que lo treball escultorich; davant d'obras com las ditas per conte de m rar las fredas railas que anihen la sublimitat de la arquitectura, hi ha qui 's gaudeix, ab l'arbrada de lo fons, ab lo celatjes, la accidentació topografica... Deu vulla que 's esmenin y que 'n la exposició vineeta los artistas guardin son ver lloch.

Co es lo que tanca en arquitectura la exposició millor que la derrerencia aixó es bon senyal com mes 's conrea la terra don mes fruit pel pagés y mes nomenada al mercat; se guexquian los iniciadors de la ideya en son proposit y 'n reportaran fruits de gloria ells y honra la Patria.

Maig, 1879.—Manel S. Martí.

AL TEMPS VELL.

Tot torna!

Ahir quan Catalunya alsaba sas senyeras
Ab cent destells de gloria guanyats en cent combats,
Y per la mar llisquentas solcaban sas galeras
Las onas bullidoras del vent als forts embats;

Quan desplegant enlayre de nostra Sancta Eularia
La flamejan bandera, lo venerat penó,
Los pobles qu'ans resaban, asant tendre pregaria,
Preñian fermos lo ferr rugint com lo lleó.

Quan cada trench d'aubada nos duya d'una lluyta
L'imatge esplendorosa del vencedor potent,
Com l'arbre que s'enfila, y que rublerí de fruyta
Ab sas xamosas pomas atrau a la serpent;

Quan al resso del bronzo s'alsaban nostres avis,
Omplintne las montanyas l'exercit malestruch,
Y fermos com la tempesta venjaban llurs agravis
En inmortalis jornadas aytals com la del Bruch;

Llavors la noble terra, la patria catalana
Dels astres de la gloria ne fou etern reclám,
Si un nuvol l'enosquia, brandaba la campana,
Y esporuguit fugia dels estrangers l'aixam.

Llavors sus sa testa lo rey caurer sentia
Los drets de lo seu poble tant fermos com los seus drets.
També la trista lluna, quan ve la llum del dia,
Fa pas al sol qu'arriba cantat pe ls aucellets.

Llavors al lliensarne al mar de las conquestas
Una galera nova lo poble catalá,
La nau que se n'anaba venia ab las grans gestas
Que nostre conchinitas, fostemps s'enardirá.

Mes tot lo temps ho esborra. Vingué la tramuntana,
Y l'arbre que s'alsaba ab lo brancam florit
Perde tolas sas fullas, perde tola sa ufana,
Y l'sol se feu tenebras, y l'dia s'torna nit.

Y l'arbre sech ne resta. Sas fullas son caygudas,
Y la tempesta brama vinclantne l'arbre sech,
Y a remolins s'emporta las fullas ja perdudas,
Y esqueixa nuvoladas l'enlluernant llampech.

Y l'viandant al veure li 'n don una mirada
Com recordant las fullas, las glorias qu'ha perdut.
Dessota son brancatge tant sols ara hi fa estada
Lo trovador que 'l canta polsantne son llaut.

En son brancam no hi niuhan avuy las aucelletes
Qu'en altres temps, jugayres, hi feyan lo seu niu,
Ni 'l riu qu'á sos peus rodali 'n canta cansonetas,
Ni 'l vent lo petoneja, ni 'l cel huy li sonriu.

Y l'temporal s'atansa, y mortl'arbre ne resta,
Y l'vent furiós sas brancas ab forsa esqueixará.
Mes no, que ja á otras terras fugint va la tempesta,
Y ja 'l cel blau s'ovira, y 'l sol prest lluhirá.

Y 'ls nuvols ja s'escampan, lo sol tot ho clareja,
Y tendre cansoneta jugant l'ensa lo riu,
Y l'arbre sech sas brancas de fullas reverdeja,
Y l'ausellet mansa en ellas fa son niu.

Ben prest rublerí de fruyta podrem guaytarnel arbre
Que dona fresca ubaga al poble catalá.
Escritas sas victorias serán en bronzo y marbre;
Adeu temps vell, la historia tostemps nos guiará.

FRANCESC MATHEU.

Barcelona 18 Maig de 1870.

CURIOSITATS.

Los set sabis de la Grecia, foren:
Pitaco, fill de Mitylene, en la illa de Lesbos, en lo arxipelach grec. Visqué en temps del rey Cresos. Penjà una escala en lo temple de la Fortuna, indicant ab això sos alts y baixos.

Tales, gran fisich.
Bias, filòsof de Prienea en la Jonia. Rendida per sos enemics Prienea, tothom procurava fugir, enduentsen tot lo que podia. Bias també s' escapà, pero sens endursen res, y preguntat perque aixis ho feya, respongué: *tot lo que tinc ho duch á sobre*, volent aixis indicar que per ell lo millor era la ciencia y la virtut.

Periandre, rey de Corintho.
Chilon, efor de Esparta.
Cleobul, que governà á Lindes.
Solon, fill de Salamina. Ell fou qui donà lleys als d' Atenas, y haventlos fet jurar que las obedirían, mentres ell no tornés á la ciutat, d' hont hagué de fugir pera evitar las iras de Pisistrato, ordená ans de morir, en Soloe á la edad de 30 anys, que sos ossos fossen duts á Salamina y escapats per los camps, perque aixis los volubles Atenieses no poguessen alegar pera disculparse de no haberlas obedit, que ja ell havia tornat.

Napoleon I malgrat y son gran talent, que no l' hi pot ningun negar, jamay sapigué escriure correctament la llengua francesa.

Rossini acostumava dir que havia après mes música llegint lo Dante, que no pas estudiantne. Es que en las bellas arts lo ideal es sempre lo mateix; lo que varia es lo llenguatge.

A una qüestió enredada se la anomena *mus Gordia* en memoria de lo següent: Un llaurador anomenat Gordi, que per haver entrat lo primer en lo temple ab los aixanguers de sos bous havia sigut elegit rey de Frigia, en compliment de lo oracle los lligá ben estrets y ls penjá en memoria en la volta del temple. Havia vaticinat l' oracle que 'l primer que pogués desfer aquell nus, aquell seria proclamat rey. Tanís com ho havian provat, tots ho havian hagut de deixar; mes Alexandre los deslligá ab un cop de espasa, y cumplert aixis lo oracle, fou proclamat rey.

En aquell temps en que Rómulo havia de defensar sa naixenta ciutat contra sos vehins, rebé una especie de cartell de desafió dels Sabins, sos mes fermes enemics, concebut en eixas quatre lletres: S. P. Q. R. Ho interpretaren los Romans dient: *Sabinorum potentiam quis religabit?* Qui podrà contrarestar lo poder dels Sabins? Rómulo per unica contestació los ni enviá un altre ab las mateixas lletres que volían dir *Senatus populusque romanus*. Lo senat y lo poble romá. Y eixas quatre lletres foren desde á las horas la divisa dels romans.

Lo abat de Sammenais comparant la passada grandesa de Roma ab la relativa decadencia d' avuy dia, la interpretá eixa divisa dient: *Si peu que rien*, es tant poch que no es res.

Nosaltres avuy al veurela en lo penó dels soldats romans que van devant de las professons de semana santa lo interpretem dient: *sastres pobres que robeu, robeu que pobres sereu.*

A. R.

Jo lluny de tu no visch! ja la gaubansa esguardo com depressa va fugint, de l' anima que mata l' anyoransa ab son crudel verí.

Jo lluny de tu no visch! trista es ma vida, com per lo afligit prés, fosca presó, com pe 'l dia que á gays plahers convida, l' amagament del sol.

Las membransas, tan dolsas com flayrosas me porten al grat temps del gaudiment y oblidant mas vetlladas tenebrosas, ab tu penso també.

En ton front, jo felis una corona, d' estels robats del cel volgué posar; en tant qu' are mon ánima enviroña un cercle de metall.

Y eix metall es mes fort que l' or y plata, es metall del infern vingut per mi, metall, que mon darrer goig arrebatá, metall que 'm fa morir.

Es lo pensar ab nostra passió encesa; ab tants enmirallats y placentis jorns, ta falaguera imatge que jo impresa ne porto dins mon cor.

Jo sense tu no visch! Sense t' ajuda, entristeix l' humá planyent, decau, puig ovira allá 'l lluny, sa fe perduda ab ton joyós esguart.

Ni una il·lusió en mon ánima ja resta; lo dol, ab sos candélls fereix mon pit, se ha tornat trista nit mon jorn de festa, mon cor també esta trist...

Mes ¡ay! que encar que 'n terras llunyadanas, á ton volgut ayment n' oblidarás; y nostrés veus d' amor, com dos germanas de lluny se sentirán.

Jo sense tu no visch! perque 'ls fers llasos no romps que aixis l' amarran á un infern? ¿vols viurer? surt prést d' ell; vina á mos brassos y al cel te pujaré.

R. V.

Barcelona 26 Maig 1870.

GELOSIA.

No saps, nina ensisadora, no saps que mon cor adora la hermosura de ton cor? Donchs si ho saps trenca m' aymia, las punxas de gelosia que te la rosa de amor.

Mira que un jorn me jurares amor etern, y m donares com penyora un roig clavell; y avuy á los jurs ne faltas pus se, qui besa las gallas y qui juga ab ton cabell.

No t' fassis la dasentesa qu' es tant cert com ta bellesa; pus fins se, que l' atrevit ab dolsa veu te parlava entant que jugant n' alsava las voras de ton vestit.

Y ja que t' tornas vermella com la flor de la rosella, te diré, mon dols amor: son las quietas alenadas de las auras enbaumadas qui porta zels á mon cor.

A Guimeró.

NOVAS.

En lo nombre passat, al fer la Revista de l' Exposició de Bellas Arts diguerem per equivocació: *Ademes hi ha unas vidrieras pintadas del Senyor Amigó, unich que s dedica á esta mena de travalls á Barcelona*, en compte de dir: *un dels que etc.* y fem esta advertencia perque sabem que los senyors Pous y Planas tenen també fabricas per 'l mateix istil en esta ciutat. La veritat en son lloch.

Com ja haurant vist nostres lectors, en la primera plana d' aquest nombre la Redacció y Administració de nostre semanari s' ha mudat al carrer de Ripoll—22—2.

Ha visitat la nostra redacció lo semanari qu' es publica en Mataró baix lo titol de «Eco de la Costa»; li donem las gracias per aytal deferencia.

També las donem al «Centro popular» de Valencia per la bona acullida qu' ha donat al nostre semanari.

Sabem que 'l senyor Moliné te á punt de dur á l' Exposició un cuadro de costums mol celebrat pe 'ls artistas de Barcelona y del qual tenim las millors notícias.

S' ha estrenat en lo Teatre Espanyol la comedia en un acte de 'n Conrat Roure titolada «La ocasió fa 'l lladre», y á Novetats las sarsuelas «La gran Sastresa de Midalvent» y «Una Prometensa» de 'N Isidro Llanudo la primera y de 'N Capmany la segona. En un altre nombre 'ns ocuparem d' aqueixas produccions.

CORRANDAS.

Del temps que ja es passat, tan sols me 'n restan, Tristos recorts.

En mon camí al present, tan sols ne trobo, Penas y plors. N' es negre l' es devindre, n' es mes negre, Que alas de corb.

Eixa es la mort.

Yo so un cego que demana

Asentan en un racó,

A las ninelas que pasan,

Una mirada d' amor.

Quand anem sols á paseig,

M' il·lumina 'l sol d' amor,

Mes quand ta mare ve ab naltres,

Un nyvol ne tapa 'l sol.

Mari Maria C.

ENDEVINALLA.

Segons com no 'm podrás veurer; Segons com, me veus brillant. Ma mare es negra com sutge Y sens mi, á las cuinas va. No fa molts anys que tinc vida, May veig gens de claretat. Si 'm deixas lliure al cel pujo Y no so auell ¡ja veurás!

XARADA.

Ma prima es lletra, Tercera també, Prima y segona Lliquit groguench. Tercera y quarta Adjectiu n' es, Qu' en una noya Li escau molt be. Lo tot n' es arbre Del mar propet.

Solució á la xarada del nombre passat:

No t' donaré gaya nina Ni flayrós clavell, ni rosas; Te donaré ton retrato. Un brotet de farigola. Lo gayter de la costa.

(Tramesa pe 'l correu)

CORRESPONDENCIA.

Lo gayter de la costa: No fa pe 'l nostre periodich.—R. C. A son temps s' insertará.—A. L. servidas las 5 suscricions.—D. Botet s' insertará.—L. Munner; com l' altre nombre ha arribat tart.—C. Tras V. S' insertará l' acudit, lo poema no fa.—J. Pella s' insertará l' acudit.—F. Burrell, ho consultarem.

Director: En Francesch Matheu.

Estampa de Luis Fiol.—Barcelona.